

Nr 61.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen; given Stockholms slott den 20 februari 1925.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen.

GUSTAF.

Torsten Nothin.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen, 17 § i dess lydelse enligt lagen den 5 mars 1915 och 22 § i dess lydelse enligt lagen den 4 juli 1910, skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

Sprider — — — — sex år.

Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro: kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet böter från och med femtio till och med ett tusen riksdaler.

22 §.

Den, som ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans egendom eller till förödelse därå efter ty i 6 § sägs, eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller översvämning, som i 11 § nämnd är, eller därtill att fara uppstått för begagnande av verk, byggnad eller anläggning, som i sist sagda paragraf omförmäles, eller till utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagt är, vållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med böter. För dylikt vållande till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs, vare bot högst tvåhundra riksdaler.

Vad — — — — njuta.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, av trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anför chefen för justitiedepartementet statsrådet Nothin:

»I en den 4 februari 1925 dagtecknad underdånig skrivelse har medicinalstyrelsen anført:

I fråga om straff för förseelser mot utfärdade föreskrifter till förekommande eller hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren stadgas i 19 kap. 17 § andra stycket strafflagen, följande:

'Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro; kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år eller, i ringare fall, till böter, dock ej under femtio riksdaler; kommer ej sjuka därav; vare straffet böter.'

Bestämmelsens ovan angivna lydelse tillkom på förslag av Eders Kungl. Maj:t genom lag den 5 mars 1915. Denna lag innebar sådan ändring av ifrågasvarande lagrumms förutvarande lydelse, att jämväl i det fall då sjuka uppkommit av däri angiven gärning, kunde i ringare fall dömas till böter, dock ej under 50 riksdaler, medan lagrummet i dess förutvarande lydelse för dylikt fall stadgade fängelse eller straffarbete i högst ett år.

Orsaken till lagändringen framgår av ett utav dåvarande chefen för justitiedepartementet till stadsrådsprotokollet den 14 januari 1915 avgivet yttrande av följande lydelse:

'I 19 kapitlet 17 § strafflagen innefattas bestämmelser om ansvar för den, som veterligen bryter mot föreskrifter, som äro givna till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka. Kommer sjuka av sådan gärning, skall dömas till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Om sjuka ej kommer av gärningen, är straffet böter.

Då det nu funnits nödigt att, utöver förut gällande bestämmelser i nämnda syfte, utfärda vissa föreskrifter i anledning därav att mul- och klövsjuka utbrutit inom landet, har uppmärksamheten fästats därpå att, även om en förseelse mot dylik föreskrift givit kreaturssjuka ökad spridning, frihetsstraff i vissa fall kan utgöra en väl sträng påföljd av förseelsen. I nämnda lagrum synes därför böra vidtagas den ändring att, ehuru sjuka uppstått, sådan förseelse i ringare fall bestraffas med böter. Dock torde vara lämpligt att härvid för bötesstraffet stadga ett minimum av femtio kronor.'

Under de epizootier av smittsam mul- och klövsjuka, som pågått under år 1924 och fortfarande pågå inom avsevärda delar av landet, hava överträdelser av föreskrifter, som utfärdats till sjukdomens hämmande, förekommit i ett icke

obetydligt antal fall. På anhållan av medicinalstyrelsen blevo i anledning av utbrotten av mul- och klövsjuka i Malmöhus län under våren 1924 åtal anställda för överträdelse av bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 17 januari 1924 (nr 4) med föreskrifter rörande inskränkningar i tillträde inom Kristianstads och Malmöhus län till ladugård, stall eller annat rum, där kreatur eller foder förvaras, inom Malmöhus län i 50 fall och inom Kristianstads län i ett fall. Av de inom Malmöhus län anhängiggjorda åtalen hava 48 föranlett fällande dom med bötesstraff växlande från 30 till 60 kronor. Åtalet inom Kristianstads län har ännu ej blivit slutligt avgjort. Vidare hava åtal under år 1924 intill den 8 november, det vill säga under den tid då landet med undantag av de jämförelsevis få utbrotten av mul- och klövsjuka inom Malmöhus län på våren samma år var förskonat från sjukdomen, blivit anställda för överträdelse av nådiga kungörelsen den 12 augusti 1915 (nr 297) angående förbud mot utlämning till kreatursföda från mejeri inom Kristianstads eller Malmöhus län av mjölk m. m., som icke uppvärmts till viss temperatur, inom Malmöhus län i 3 fall och inom Kristianstads län i 29 fall, vilka åtal föranlett bötesstraff växlande från 10 till 300 kronor. Sistnämnda belopp är så vitt styrelsen känner det största, som på många år utdömts. Förseelserna voro vid ifrågavarande åtal fyra. För den första förseelsen frikändes mejerietets föreståndare av formella skäl, men för de två andra dömdes han att böta respektive 75 och 100 kronor och för den sista av dessa förseelser till 300 kronor böter. Att döma av ovan berörda bötesbelopp i övrigt synes vederbörande domstolar i allmänhet icke hava ansett sådana omständigheter hava förelegat, som utvisat, att den åtalade gärningen föranlett sjukdomens spridning. Med hänsyn till den ringa kännedom, man ännu har angående sättet för sjukdomens spridning, torde det också i varje särskilt fall hava varit svårt att med visshet avgöra kausalsammanhang mellan den åtalade gärningen och sjukdomens spridning. Då explosionsartade utbrott av sjukdomen förekomma inom ett och samma mejeris område det vill säga inom kreatursbesättningar, tillhöriga leverantörer till ett och samma mejeri, kan man med säkerhet påstå, att smittan spritts genom från mejeriet utlämnad icke tillräckligt pastöriserad mjölk, allra helst som i dylika fall kalvar eller spädgrisar, som utfodrats med den från mejeriet återgående skummjölken, därvid i regel först insjukna, men i andra fall kan dylikt kausalsammanhang vara synnerligen svårt att påvisa.

Visserligen synes erfarenheten allt mera tyda på att sjukdomens spridning huvudsakligen orsakas genom personer, som varit i beröring med smittade gårdar och därifrån medföra smittämnet till annan ort, men någon full visshet härom kan svårigen erhållas, så länge sjukdomens smittämne är okänt. Med hänsyn till svårigheten att fastslå orsakssammanhanget mellan en förseelse av angivna art och inträffade nya fall av sjukdomen kan det ifrågasättas, huruvida särskilda straffsatser för de fall, då förseelsen orsakar spridning av sjukdomen eller ej, böra bibehållas.

Det förslag till straffbestämmelser, som den 2 december 1924 förelagts danska folktinget och som här bifogas, stadgar, att vid försummelse i fråga om skyldighet att anmäla inträffade fall av mul- och klövsjuka skall den försumliga ådömas böter från 200 till 10.000 kronor »i förhold til den Skade hans Undladelse av Anmeldelse skønnes att have forvoldt».

Anledningen till skärpning av ifrågavarande straffbestämmelser i Danmark torde få sättas i samband med att en del djurägare i detta land icke åtljytt gällande föreskrift att ofördröjligen anmäla, att sjukdom yppat sig, som kunde misstänkas vara mul- och klövsjuka. I ett av danska landbrugsministeriet i november 1924 utsänt cirkulære till samtliga Mælkeleverandører heter det nämligen bland annat: »En ikke rettidig Anmeldelse på Fyn i Begyndelsen

av dette Aar, hvorved Sydommen spredtes till ca. 80 Besætninger, *kostede statskassen cirka 120,000 kronor i direkte Udgifter og paaførte Landbruget et Tab av ca. 1 Mill. Kr.»*

Det synes styrelsen læmpligt, om de två straffsatser, som nu finnas intagna i ovanberörda lagrum, sammansloges till en.

Enligt lagrummets nuvarande lydelse får det däri upptagna bötesstraffet icke överstiga det i allmänhet stadgade maximibeloppet för böter eller 500 riksdaler. Då emellertid domstolarna visat obenägenhet för att vid förseelser mot de föreskrifter, som utfärdats till förekommande eller hämmande av smittsam mul- och klövsjuka, ådöma frihetsstraff, — såvitt styrelsen har sig bekant hava domstolarna hittills icke för dylika förseelser ådömt strängare straff än böter, — synes det styrelsen vara læmpligt att bereda domstolarna ökad möjlighet att utan tillgripande av frihetsstraff, ådöma ett för varje särskilt fall tillräckligt kännbart straff. I sådant syfte anser sig styrelsen böra föreslå att maximibeloppet för böter i förevarande fall bör höjas till 10,000 riksdaler. Samtidigt får styrelsen föreslå att bötesbeloppets minimum bestämmas till 50 riksdaler. Med hänsyn till den synnerligen stora skada, som förseelse mot meddelade föreskrifter för sjukdomens bekämpande kunna medföra, synes det nämligen nödvändigt att icke ådöma alltför lindriga straff.

Slutligen får styrelsen framhålla, att lagrummets nuvarande lydelse »Bryter någon veterligen etc.» synes kunna vid tillämpningen medföra svårigheter, då det i åtskilliga fall icke med visshet kan fastslås, huruvida sådan vetskap, som lagrummet förutsätter, föreligger eller icke. Det danska lagförslaget ut säger uttryckligen beträffande den som försummat föreskriven anmälnings-skyldighet att straff skall ådömas »uansett om Undladelsen er forsætlig eller skyldes at han paa Grund av Uagtsomhed icke har sørget for at holde sig underrettet om Besættningens Sundhetstilstand eller ikke har tillagt de foreliggende paa smitsom Sygdom tydende Kendsgeneringer nogen Betydning.»

Det synes styrelsen icke vara av nöden att i 17 § av 19 kapitlet införas motsvarande föreskrift men det torde vara læmpligt att ordet »veterligen» utgår ur lagrummet.

Enligt vad ovan anförts skulle lagrummet således erhålla följande lydelse:

'Bryter någon emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro; dömes till böter från och med femtio till och med 10,000 riksdaler, eller i svårare fall till fängelse eller till straffarbete i högst ett år.'

Medicinalstyrelsen får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för att förenämnda lagrum måtte erhålla den lydelse, som ovan föreslagits.

Över berörda framställning har utlåtande infordrats från professorn Johan C. W. Thyrén i egenskap av förordnad sakkunnig för revision av strafflagen. Denne har anfört följande:

Gällande lag (Str.L. 19:17²) straffar *uppsåtligt* brytande mot nämnda föreskrifter och delar brottet närmast i två grader, allteftersom »sjuka kommer av gärningen» eller icke. Styrelsen föreslår de ändringar, att dels jämte uppsåtligt brytande även oaktsamt sådant intages i brottet, dels straffsatsen såtillvida unifieras, att ingen uttrycklig skillnad göres mellan att sjuka kommer eller icke kommer. Vad som nu är maximum (ett års straffarbete) för uppsåtlig gärning därav sjuka kommer, skulle således i och med ändringen (formellt) stå såsom maximum även för icke-uppsåtlig gärning, därav ingenting kommer. Enligt styrelsens formulering yttras för övrigt ingenting om vare sig uppsåt eller oaktsamhet; det talas endast rent objektivt om brytande mot föreskrifter.

Att (fullt bevisligt) uppsåt sammanslås med oaktsamhet till ett brott, är visserligen vanligt utanför strafflagen på förseelsernas område, men däremot icke inom strafflagen och det torde icke vara utan betänklighet att vid ändring på en enda punkt av strafflagen göra en dylik principiell avvikelse. Att ingenting nämnes om oaktsamhet, försummelse, vårdslöshet el. dyl. (såsom utmärkande gränsen mot straffrihet) kunde väl försvaras med åberopande av Str.L. 5:12 (där den allmänna regeln uttalas, att gärning, som skett mera av våda än av vållande, är straffri), men strider i alla fall mot strafflagens språkbruk. Även strider det mot strafflagens allmänna anda, att ett oaktsamt brytande mot föreskrifter, utan att det fordras att *in casu* skada eller ens fara uppstått, belägges med straff och därtill (låt vara blott formellt) med ett så högt maximum. Väl känner strafflagen fall, där oaktsamt förorsakande av *fara* straffas utan att skada behöver inträda, men gemenligen är det där fråga om fara för människor (fara för könssjukdom 14:21; fara för järnvägsolycka m. m. 19:22¹); även så allvarliga situationer som fara för eldsvåda eller skeppsbrott (där det ju dock kan gälla människoliv i stor utsträckning) hava icke *inom området för oaktsamhet* kriminaliserats. Man kan anföra 19:22², som (jfrt med 19:13) straffar oaktsamt åstadkommande av fara för (människor eller) egendom genom åtgärder å elektrisk kraftledning m. m.; men här är straffmaximum tvåhundra riksdalers böter.

Ytterligare måste betecknas såsom en oegentlighet, att första stycket i 19:17 («sprider någon uppsåtligen ut kreaturssjuka») lämnas straffri i *culpa*, under det andra stycket (brytande mot föreskrifter) straffas i *culpa*, till och med då ingenting inträffar. Om den kulposa *faran* straffas vid brytande mot föreskrift, så måste så mycket mer den kulposa *skadan*, det verkliga utspridandet (på annat sätt än genom brytande mot föreskrift) straffas — låt vara att detta sista fall spelar mindre praktisk roll.

I redaktionellt avseende kan även anmärkas, att då strafflagen i 19 kap. 22 § sammanför alla oaktsamhetsbestämmelser för hela kapitlet, det torde vara riktigtast, att en eventuell culpa-bestämmelse rörande kreaturssjuka även uppställas i denna § och icke i 17 §.

Beträffande den föreslagna straffsatsen, faller i ögonen, att styrelsen föreslår ett bötesmaximum (10,000 kr.), som i den allmänna strafflagen icke finner någon motsvarighet. Visserligen höjes stundom det allmänna bötesmaximum (500 kronor), men, såvitt det gäller utsatt belopp, endast till 1,000 kronor (9:5, 8; 10:2, 3, 16 o. s. v.). Att bötesstraffet bör göras mera effektivt, därom är ingen fråga. Men för vad den allmänna strafflagen angår, är det väl åter något betänkligt att på en enstaka punkt göra en så stark avvikelse från det eljest gällande. Härtill kommer en annan olägenhet, nämligen den, att, då strafflagen icke innehåller någon föreskrift om att böter skola utmätas med väsentligt avseende å den dömdes betalningsförmåga, man knappast kan vänta, att domstolarna av egen drift införa denna synpunkt för ett enstaka fall, vadan det sålunda skulle kunna inträffa, att en person i små omständigheter, som genom försummelse åstadkommit allvarlig fara, blev genom straffet allt för hårt träffad.

Om jag icke kan underlåta att framställa dessa anmärkningar mot styrelsens förslag, måste jag å andra sidan instämma däri, att praktiska skäl tala för större stränghet, kanske framför allt, beroende på bevissvårigheten, i det avseende att straffet utsträcker till oaktsamhet. I det av mig (1923) utgivna Utkast till Str.L:s Spec. Del V, § 15 jfr § 3 föreslås ett strängt straff för oaktsamt utspridande av smittosam djursjukdom, såvida därigenom vållas fara för »förödelse» å främmande egendom; däremot intet straff för oaktsamhet, som icke resulterar i något utspridande. Detta sista sammanhänger dock därmed,

att utkastet i allmänhet icke avser att upptaga fall, som mera äro av förseelses natur. För min del får jag nu i underdånighet föreslå, att i anledning av styrelsens hemställan följande ändringar göras i strafflagen 19 kap. 17 och 22 §§.

17 §.

Sprider någon — — — — — sex år.

Bryter någon — — — i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet böter, från och med femtio till och med ett tusen riksdaler.

22 §.

Den, som — — — omförmäles, eller till utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon — — — som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med böter. För dylikt — — — riksdaler.

Vad i denna § — — — lika skydd, som statens, njuta.

Behovet av skärpta straffbestämmelser mot spridande av kreaturssjuka synes av vad medicinalstyrelsen i sin skrivelse anfört vara tillfullo ådagalagt. Emot den av medicinalstyrelsen föreslagna lagändringen har emellertid professorn Thyren gjort vissa anmärkningar samt framlagt ett annat förslag till lagtext. De straffbestämmelser, som sålunda av professorn Thyren förordats, synas bättre än medicinalstyrelsens förslag ansluta sig till strafflagens övriga stadganden. I enlighet härmed har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till *lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen.*»

*Departement-
schefen.*

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag av den lydelse, bilaga¹ vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

H. Stefenson.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 20 februari 1925.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet SVEDELIUS.
regeringsrådet PALMGREN,
justitierådet CHRISTIANSSON,
justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 februari 1925, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av ledamoten å justitiedepartementets lagavdelning, hovrättsrådet Erik Bergendal.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

A. V. Stenkula.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 20 februari 1925.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet statsrådet Nothin lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det den 13 i denna månad till lagrådet remitterade förslag till *lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen*; därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Arvid Torold.